

دومین همایش ملی افق های نوین در توانمندسازی و توسعه پایدار معماری عمران، گردشگری و محیط زیست شهری و روستایی

۳۱ اردیبهشت ۱۳۹۴

تحلیل جمعیت شناختی شهرستان های استان آذربایجان غربی با تأکید بر مناطق مرزی طی سالهای ۱۳۹۰ - ۱۳۵۵

میرنجف موسوی^۱، مارال رحیمی^{۲*}

^۱دانشیار گروه جغرافیا، دانشگاه ارومیه. پست الکترونیکی: mousavi424@yahoo.com

^۲دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه ریزی آمایش سرزمین، دانشگاه ارومیه. پست الکترونیکی: rahimimaral12@gmail.com

چکیده

این مقاله به بررسی تحولات جمعیت شناختی مناطق مرزی در مقایسه با مناطق غیر مرزی می پردازد. مؤلفه های جمعیت شناسی چون رشد جمعیت، تراکم جمعیت، الگوهای مهاجرتی، و ترکیب جمعیتی مناطق مرزی طی دوره ۱۳۹۰ - ۱۳۵۵ مورد تحلیل جمعیت شناختی قرار گرفته اند. به طور کلی، با وجود تفاوت های اندک در مؤلفه های جمعیتی در بین شهرستان های مرزی و غیرمرزی، تمامی شهرستان ها متأثر از ویژگی مرزی بودن استان آذربایجان غربی مهاجر فرست می باشند و به رغم باروری و زاد و ولد بالا، نرخ رشد پایینی داشته اند. نسبت جنسی هم گویای مهاجرت جمعیت جوان و جویای کار به استان های مرکزی کشور است. همزمان با برنامه سوم توسعه قبل از انقلاب و انتخاب صنعت به عنوان الگوی توسعه، ایجاد قطب های رشد، به عنوان راهبردی برای توسعه مطرح شد که پیامد آن به وجود آمدن یک قطب بزرگ اقتصادی و سیاسی در تهران و تمرکز شدید سرمایه و نیروی انسانی در آن بود. به تبع این امر در بیشتر استان های کشور نیز نوعی عدم تعادل بین مرکز و سایر شهرستان های استان به وجود آمد. در این میان، مناطق مرزی ایران به دلیل دورافتادگی از شهرهای بزرگ، بیش از هر نقطه دیگر مورد غفلت واقع شدند. وجود اختلافات مرزی با کشورهای مجاور و عدم امنیت این مناطق، گسترش فعالیت های سودآور غیر قانونی و عدم تمایل به سرمایه گذاری در بخش های مولد از یک سو و جدایی گزینی فرهنگی در بعضی مناطق به دلیل وجود اقلیت های قومی و مذهبی در آنها از سوی دیگر، باعث عقب ماندگی این مناطق از روند توسعه کشور گردید. بنابراین، ارتقای سطح توسعه مناطق مرزی، بهینه سازی تراکم و توزیع جمعیت در مناطق مرزی، بهبود میزان های اشتغال زمینه ساز امنیت پایدار در این مناطق خواهد شد. الگوهای توسعه ملی و امنیتی باید رویکرد مرزگرایی و پیرامون گرایی را جایگزین مرکزی گرایی و مرزگریزی کنند. در این شرایط نه تنها کشور به یک موازنه جمعیتی و اقتصادی در سطح ملی می رسد، بلکه بسیاری از مشکل امنیتی مناطق غیر مرزی هم بتدریج حل خواهد شد.

واژه های کلیدی: جمعیت، رشد جمعیت، مهاجرت، مناطق مرزی، مناطق غیرمرزی، استان آذربایجان غربی.